

The Life of Âtike bint Abdulmuttalib and the Dream He Had Before the Battle of Badr

Osman ADIGÜZEL*

Abstract

Âtike bint Abdulmuttalib, one of the six aunts of the Prophet, was born in Mecca and died after the death of the Prophet. Her father is Abdulmuttalib b. Hashim and her mother is Fatma bint Amr b. Aiz b. Imran b. Mahzum. On account of Âtike and Abdullah – the father of the Prophet- are siblings, she is the Prophet's own aunt. Âtike did not get married anyone except Mugire al Mahzumî and she gave birth to three children named Abdullah b. Abi Umayya, Zuhayr b. Abi Umayya and Kurayba bint Abi Umayya from this marriage. Âtike had a very detailed dream before the Battle of Badr and told the dream to her brother Abbas. This dream made her famous and she gained trust of Meccans. There is controversial information that she accepted Islam and migrated to Medina. According to this, Âtike saw in a dream that three days before the Battle of Badr, someone came to Mecca on his camel and then stood in Ebtah and loudly told people to prepare for the places where they would die.

Keywords: Islamic History, Dream, Battle of Badr, Aunt, Âtike bint Abdulmuttalib

Âtike bint Abdülmuttalib'in Hayatı ve Bedir Savaşı'ndan Önce Görmüş Olduğu Rüya

Osman ADIGÜZEL

Öz

Hız. Muhammed'in altı halasından biri olan Âtike bint Abdülmuttalib, Mekke'de doğmuş ve Hz. Peygamber'in vefatından sonra ölmüştür. Babası Abdülmuttalib b. Haşim, annesi ise Fatma bint Amr b. Aiz b. İmran b. Mahzûm'dur. Âtike, Hz. Peygamber'in babası Abdullah'la ana baba bir kardeş olması bakımından onun öz halası olmaktadır. Âtike, hayatında Ebû Ümeyye b. Muğire el-Mahzumî dışında kimse ile evlenmemiş ve bu evlilikten Abdullah b. Ebî Ümeyye, Züheyir b. Ebî Ümeyye ve Kureybe bint Ebî Ümeyye adında üç çocuk dünyaya getirmiştir. Âtike, Bedir savaşından önce içeriği çok detaylı olan bir rüya görmüş ve bunu kardeşi Abbas'a anlatmıştır.

Buna göre Âtike, Bedir Savaşı'ndan üç gün önce rüyada birinin devesine binmiş bir şekilde Mekke'ye geldiğini ve sonrasında Ebtah'ta durarak yüksek sesle insanların ölecekleri yerlere hazırlanmalarını söylediğini görmüştür.

* PhD Student, University of Hitit, Institute of Graduate Studies, Department of Islamic History and Arts, Çorum, Turkey.

Doktora Öğrencisi, Hitit Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı, Doktora Öğrencisi, Çorum, Türkiye.

osmanadiguzel_63@hotmail.com

ORCID 0000-0002-3656-3505

Type / Türü: Research Article / Araştırma Makalesi

Received / Geliş Tarihi: 22 April / 22 Nisan 2022

Accepted / Kabul Tarihi: 28 May / 28 Mayıs 2022

Published / Yayın Tarihi: 28 July / 28 Temmuz 2022

Volume / Cilt: 9; **Issue / Sayı:** 18; **Pages / Sayfa:** -473-485.

Suggested ISNAD Citation: Osman Adıgüzel, "Âtike bint Abdülmuttalib'in Hayatı ve Bedir Savaşı'ndan Önce Görmüş Olduğu Rüya", *Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9/18 (Temmuz- July 2022), 473-485.

www.dergipark.org.tr

O bununla İslam Tarihi’nde üne kavuşmuş ve Mekkelilerin de güvenini kazanmıştır. Onun Mekke’de İslamiyet’i kabul ettiği ve sonrasında da Medine’ye hicret ettiği yönünde gerçeği tartışmalı olan bilgiler bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İslam Tarihi, Rüya, Bedir Savaşı, Hala, Âtike bint Abdülmuttalib

Giriş

Son Peygamber Hz. Muhammed’in toplamda on iki amcası ile altı halası bulunmaktadır. Bu çalışmayla Hz. Peygamber’in halalarından biri olan Âtike bint Abdülmuttalib’in hayatı, ailesi ve Bedir Savaşı’ndan önce görmüş olduğu rüya incelenecektir. Onun İslamiyet öncesindeki hayatının araştırılması, yapmış olduğu evlilik, bu evlilikten doğan çocukları ile rüyasının mahiyeti ve analizi bu çalışmanın konusunu teşkil etmektedir. Ayrıca onun Müslüman olup olmaması meselesi de çalışmanın konusuna dahildir. Kaynaklarda Âtike’nin hayatından daha çok onun görmüş olduğu rüya hakkında bilgiler bulunmaktadır. Ancak kaynaklarda onun rüyası hakkında herhangi bir tenkide yer verilmemiş ve rüya olduğu gibi aktarılmaktadır.

Ülkemizde Âtike hakkında müstakil bir çalışma bulunmamaktadır. Ancak kendisinin de içinde bir bölüm olarak yer almış olduğu çalışmalar bulunmaktadır. Bunlar: Zeynep Yavuz’un “Hz. Peygamber’in Halaları” ile Osman Adıgüzel’in “Hz. Peygamber’in Dedesi Abdülmuttalib ve Halalarının Hayatları” adlı yüksek lisan tezleri bulunmaktadır. Bunların dışında ise Serap Toğuşlu’nun III. Ulusal Genç Akademisyenler Sempozyumunda sunmuş olduğu “Hz. Peygamber’in Mümtâz Halaları” adlı tebliği bulunmaktadır. Ancak bu çalışmalarda Âtike’nin hayatı detaylı olarak incelenmediği görülmüştür. Bu çalışma ile bu boşluğun giderilmesi amaçlanmıştır.

A. Hayatı

Hz. Peygamber’in altı halasında biri olan Âtike’nin tam ismi şöyledir: Âtike bint Abdülmuttalib b. Haşim b. Abdumenaş b. Kusay’dır.¹ Kendisinin ne zaman doğduğu ve öldüğü bilinmemektedir. Ancak kendisinin ölüm tarihi hakkında bir tahminde bulunulabilmektedir. Diğer kız kardeşleri gibi şiir söyleme yeteneğine sahip olan Âtike, Hz. Peygamber’in vefatına üzölmüş ve bu üzüntüsünü ağıt içeren bir şiirle dile getirmiştir. Bundan dolayı da kendisinin Hz. Peygamber’in vefatından sonra öldüğü tahmin edilmektedir.² Onun doğum ve ölüm tarihinin bilinmemesinin altındaki sebebin Âtike’nin

¹ Ebû Abdillâh Muhammed İbn Sa’d, *et-Tabakâtü’l-kübrâ*, thk. Muhammed Abdülkadir Ata (Beyrut: Daru’l İlmîyye, 1990), 1/36.

² Ebü’l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed el-Askalânî, *el-İsâbe fî temyîzi’s-sahâbe*, thk. Adil Ahmet Abdulmevcud (Beyrut: Daru’l-Kitab’il-İlmîyye, 1415), 8/229; Mustafa Fayda, “Âtike Bint Abdülmuttalib”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1991), 4/73.

gerek Cahiliye Dönemi’nde gerekse İslamiyet’in gelmiş olduğu dönemde ön planda olmasını gerektirecek bir hayatının olmaması kanaatindeyiz.

Âtike, kabile olarak Haşimoğulları’na mensup olup nesebi ise Kusay b. Kilab’a kadar ulaşmaktadır. Kendisinin ise herhangi bir künyeye sahip değildir.³ Hz. Peygamber’in halaları arasında Âtike’nin farklı bir konumu bulunmaktadır. Zira kendisi Hz. Peygamber’in babası Abdullah ile ana baba bir kardeştir. Bu bakımdan Âtike Hz. Peygamber’in öz halasıdır.⁴

Âtike hakkında yapılan kaynak taramasında kendisinin İslam’dan önceki hayatı ile ilgili tek bir bilgiye ulaşılabilmektedir. Buna göre Kureys, el-Ahlaḫ ve el-Mutayyebûn olarak ikiye bölündüğü zaman Âtike, el-Mutayyebûn grubuna ellerini batırmaları amacıyla içerisinde kokulu su bulunan bir leğen getirmiştir.⁵ O Bedir Savaşı’ndan önce görmüş olduğu rüya ile İslam Tarihi’nde üne kavuşmuştur.⁶

B. Ailesi

1. Anne ve Babası

Âtike’nin babası Hz. Peygamber’in dedesi Abdülmuttalib b. Haşim b. Abdumenaf b. Kusay, annesi ise Fatma bint Amr b. Aiz b. İmran b. Mahzûm’dur.⁷ Abdülmuttalib’in doğumu yaklaşınca Haşim eşini Medine’ye götürdükten sonra kendisi ticaret için Şam’a gitmiş ve orada ölmüştür.⁸ Medine’de dayılarının yanında babasız doğmuş olan Abdülmuttalib’in doğum tarihi ise bilinmemektedir. O doğduktan sonra annesi ile beraber yedi sekiz sene Medine’de kalmıştır.⁹ Abdülmuttalib, amcası Muttalib tarafından Mekke’ye götürülmüş ve hayatının geri kalan kısmını orada geçirmiştir.¹⁰

Toplamda altı kadınla evlenmiş olan Abdülmuttalib’in hanımlarından birisi de Âtike’nin annesi Fatma bint Amr b. Aiz b. İmran b. Mahzûm’dur.¹¹ Bu evlilikten Abdullah, Zubeyr, Ebû Tâlib, Âtike, Ümeyme, Beyza ve Berre olmak üzere yedi çocuk dünyaya

³ İbn Sa’d, *et-Tabakâtü’l-kübrâ*, 1/36.

⁴ Kâdî Hüseyin b. Muhammed b. el-Hasen ed-Diyârbekrî, *Târîhu’l-hamîs fî ahvâli enfesi nefîs* (Beyrut: Daru’s-Sadr, ts.), 1/170.

⁵ Ebû Ca’fer Muhammed İbn Habîb, *el-Muhabber*, thk. Ilse Lichtenstädter (Beyrut: Daru’l-Âfâk, ts.), 1/166.

⁶ Fayda, “Âtike Bint Abdülmuttalib”, 4/73.

⁷ İbn Sa’d, *et-Tabakâtü’l-kübrâ*, 1/36; Ebû Amr Halîfe b. Hayyât, *Kitâbü’t-Tabakât*, thk. Süheyl Zekkar (Daru’l-Fikr, 1993), 1/620; Ebû Hâtim Muhammed İbn Hibbân, *es-Sîretü’n-nebeviyye ve ahbârü’l-hulefâ*, thk. Aziz Bek (Beyrut: kutup es-Sekafiyye, 1417), 1/152. Fatma bint Amr, Kureys Kabilesine mensuptur. İbn Habîb, *el-Muhabber*, 1/51.

⁸ Ebû Ca’fer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd el-Âmülî et Taberî, *Târîhu’r-rusûl ve’l-mülûk* (Beyrut: Dâru’t-Turâs, 1387), 2/247; Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Yûsuf b. Ali b. Yûsuf eş-Şâmî, *Sübülü’l-hüdâ ve’r-reşâd fî sîreti hayri’l-’ibâd*, thk. Adil Ahmet Abdülmeccid (Beyrut: Daru’l-Kutub’ul-İlmiyye, 1993), 262.

⁹ Taberî, *Târîhu’r-rusûl ve’l-mülûk*, 2/247.

¹⁰ İbn Sa’d, *et-Tabakâtü’l-kübrâ*, 1/67.

¹¹ Ebû’l-Kâsım Abdurrahmân b. Abdillâh b. Ahmed el-Has’amî es-Süheylî, *er-Ravzü’l-ünûf fî şerhi’s-Sîreti’n-nebeviyye li’bni Hişâm*, thk. Amr Abdüsselam (Beyrut: İhyau’t-turâs, 2000), 1/264-265.

gelmiştir.¹² Abdülmuttalib'in hayatı ayrı bir çalışma konusu olması bakımından onun hakkında bu kadar bilgi ile yetinmeyi uygun gördük.¹³

Âtike'nin annesi hakkında fazla bilgi bulunmamaktadır. Araplara göre en az üç şerefli erkek çocuk dünyaya getirmiş olan kadın önemli biri olarak kabul edilirdi. Kendisi de Kureys'in şerefli erkekleri arasında yer almış olan Zübeyr ve Ebû Tâlib ile Hz. Peygamber'in babası Abdullah'ı doğurmuş ve bundan dolayı da şerefli Arap kadınlarının ilki sayılmıştır.¹⁴

2. Kardeşleri

Âtike'nin kız kardeşlerinin sayısı konusunda bir problem bulunmazken erkek kardeşlerinin sayısı ile ilgili bir netlik söz konusu değildir. Kız kardeşlerinin isimleri şöyledir: Berre, Ervâ, Safiye, Ümeyye ve Ümmü Hakîm.¹⁵

Erkek kardeşlerinin sayısının on, on iki veya on üç olduğu yönünde ihtilafli bilgiler mevcuttur.¹⁶ Bunların isimleri şöyledir: Abbas, Hamza, Abdullah, Ebû Talib, Zübeyr, Haris, Gaydak (bazı yerlerde Haclân, Cehlân veya Hacer olarak geçmektedir) Mukavvim, Dirar, Ebu Leheb, Abdülka'be, Kusem ve Hacl'dir.¹⁷ Ancak İbn Sa'd ile Kastallani'nin hata yaptıkları tahmin edilmektedir. Zira onların on iki kişi olduğunu belirtmelerine rağmen on üç kişi olarak saymışlardır. Bu iki müellifin sehven on üç yerine on iki dedikleri zannedilmektedir.¹⁸

3. Kocası

Âtike, Cahiliye Dönemi'nde Ebû Ümmeyye b. Muğire el-Mahzumî¹⁹ ile evlenmiş ve bu evlilikten Züheyr b. Ebî Ümeyye, Abdullah b. Ebî Ümeyye ve Kureybe adlı çocukları dünyaya gelmiştir. Onun bu çocukları Hz. Peygamber'in hanımı olan Ümmü Seleme'nin baba bir kardeşleridir.²⁰ Bu durum da onun Hz. Peygamber'e olan yakınlığını daha da arttırmıştır.

¹² Ebû Muhammed Abdullâh b. Müslim İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif*, thk. Servet Ukaş (Kahire, 1992), 119; Süheylî, *Ravzû'l-Ünüf*, 1/264.

¹³ Daha geniş bilgi için bkz. Osman Adıgüzel, *Hz. Peygamber'in Dedesi Abdülmuttalib ve Halalarının Hayatları* (Şanlıurfa: Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018).

¹⁴ İbn Habîb, *el-Muhabber*, 1/455.

¹⁵ İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 1/75.

¹⁶ İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 1/74; Ahmed b. Yahyâ b. Câbir el-Belâzûrî, *Ensâbü'l-eshraf*, thk. Süheyl Zekkar - Riyaz Zerkeli (Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1996), 1/87-90; İbn Hibbân, *es-Sîretü'n-nebeviyye ve ahbârü'l-hulefâ'*, 1/401.

¹⁷ İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 1/75; Ebû'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. Muhammed b. Ebî Bekr el-Kastallânî, *el-Mevâhibü'l-ledünniyye* (Kahire: Mektebetü't-Tevfikîyye, ts.), 1/513.

¹⁸ Mustafa Ağırman, "Târîhî Bir Yanlışın Düzeltilmesi", *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 27 (2007), 238; Daha fazla bilgi için bkz. Ömer Faruk Kiraz, *Hz. Peygamber'in Amcaları* (Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007); Adıgüzel, *Hz. Peygamber'in Dedesi Abdülmuttalib ve Halalarının Hayatları*.

¹⁹ Bu şahıs ismi Âtike olan dört tane bayanla evlenmiştir. Bunlar: Hz. Peygamber'in hanımı olan Ümmü Seleme'nin annesi Âtike bint Amir, Âtike bint Utbe b. Rebia b. Abdüşşems, Âtike bint Abdülmuttalib, Ebî İhab et-Temimî'nin annesi veya halası olan Âtike'dir. İbn Habîb, *el-Muhabber*, 1/274.

²⁰ Ebû Abdillâh Mus'ab b. Abdillâh b. Mus'ab ez-Zübeyrî, *Nesebi Kureys*, thk. Levi Provençal (Kahire: Daru'l-Mearif, ts.), 18; İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 1/36; Belâzûrî, *Ensâbü'l-eshraf*, 1/88; Ebû'l-Hasen İzzüddîn Alî b. Muhammed b. Muhammed eş-Şeybânî el-Cezerî İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-ğâbe fi ma'rifeti's-sahâbe*,

Onun erkek çocukları hakkında kaynaklarda bilgi mevcutken kız çocuğu hakkında ise bilgi bulunmamaktadır. Bunun nedeninin de onların ilk başlarda Hz. Peygamber’e karşı çıkmış olmalarından kaynaklandığını düşünmekteyiz. Zira önemli kişilere karşı muhalif bir tavır sergileyen kişilerin tarihi kayıtlarda yer alması son derece normal bir durumdur. Ancak kız çocuğunun böyle bir girişimi olmadığından dolayı onun hakkında bilgi mevcut değildir. Ayrıca onun kocası hakkında da fazla bilgi yer almamaktadır.

4. Çocukları

a. Abdullah b. Ebî Ümeyye

Abdullah, İslamiyet’in ilk yıllarında Hz. Muhammed’in peygamberliğine karşı çıkmış, onu bundan vazgeçirmek için Ebû Tâlib’e giden heyetin içinde yer almıştır.²¹ Abdullah bununla yetinmeyip Hz. Peygamber’e inanmak için birtakım isteklerde bulunan kişilerden de olmuştur. O Hz. Peygamber’den şunları istemiştir: “Yerden bir pınar çıkarmadığın veya süslü bir evin olmadığı, gökyüzüne çıkan bir merdiven dayayıp onunla gökyüzüne çıkmadığın, söylediklerine şahitlik etmek için dört melekle beraber gelmedikçe sana asla inanmayacağız. Bunları yaparsan bile sana inanacağımı sanmıyorum.”²²

Abdullah, daha sonrasında Müslümanlığı seçmiş ve bu uğurda şehit olmuştur. O, Mekke’nin fethedildiği yıl Hz. Peygamber’in yanına gitmek için hicret etmiş ve ona yolda rastlamıştır. Onu gören peygamber ise kendisinden yüz çevirmiştir. Peygamber’den böyle bir davranışa maruz kalan Abdullah, emân almak için kız kardeşi Ümmü Seleme’nin yanına girmiş, Ümmü Seleme de ona eman vermiştir. Böylece o İslam’ı kabul etmiş ve peygamberle beraber Mekke’nin fethi ile Huneyn ve Taif Savaşları’na katılmıştır. Ancak Taif’te almış olduğu ok yarısından dolayı şehit olmuştur.²³

b. Züheyr b. Ebî Ümeyye

Âtike bint Abdülmuttalib’in oğlu olan Züheyr b. Ebî Ümeyye, Hz. Peygamber’in hanımı olan Ümmü Seleme’nin de baba bir kardeşidir.²⁴ Kendisi Kureyş içerisinde Hz. Peygamber’e karşı çıkan ve ona şiddetli bir şekilde muhalif olanlar arasındaydı. O Hz. Peygamber’i yalanlamış, ona eziyet etmiş ve gelen vahyi inkâr ederek insanları ondan uzaklaştırmak için çaba sarf etmişti.²⁵

thk. Ali Muhammed Mauz - Adil Ahmet Abdulmevcud (Daru’l-Kitab’il-İlmiyye, 1994), 7/183; Askalânî, *el-İsâbe fî temyîzi’s-sahâbe*, 8/229.

²¹ Diyârbekrî, *Târîhu’l-hamîs fî ahvâli enfesi nefîs*, 1/170; Akif Köten, “Abdullah b. Ebû Ümeyye”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1988), 1/97.

²² Ebû Muhammed Cemâlüddîn Abdülmelik İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-nebevîyye*, thk. Tâha Abdurrauf (Şirketü-t-Tabaat el-Fenniye, ts.), 1/264; Diyârbekrî, *Târîhu’l-hamîs fî ahvâli enfesi nefîs*, 1/170.

²³ Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân ez-Zehebî, *Siyeru a’lâmi’n-nübelâ’* (Kahire: Daru’l-Hadîs, 2006), 2/142; Diyârbekrî, *Târîhu’l-hamîs fî ahvâli enfesi nefîs*, 1/170.

²⁴ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-nebevîyye*, 1/252; Belâzûrî, *Ensâbü’l-Eşrâf*, 1/145.

²⁵ Belâzûrî, *Ensâbü’l-Eşrâf*, 1/124,145.

Züheyr, Hz. Peygamber'e karşı muhalif bir duruş sergilemesine rağmen Kureys müşriklerinin Abdülmuttalib oğullarına uyguladıkları ambargonun kaldırılması konusunda önemli rol alan kişilerden birisi olmuştur.²⁶

Müslümanlara uygulanan ambargodan rahatsızlık duymuş olan Hişam b. Amr b. Rebia, bunun kaldırılmasını Züheyr b. Ebî Ümeyye'ye teklif etmiş ancak Züheyr tek başına elinden bir şey gelemeyeceğini, başka kişilerin de katılması durumunda bu işin halledilmesi için elinden geleni yapacağını ifade etmiştir. Hişam da bu konuda onun tek başına olmadığını, onunla beraber birkaç kişinin de olduğunu söylemiş ve ambargonun kaldırılması konusunu aralarında bir karara bağlamışlardı.²⁷

Züheyr, alınan karar gereği ertesi gün sabah vakti Kâbe'yi tavaf ettikten sonra orada bulunan insanlara yönelip şöyle seslenmiştir: "Ey Mekke ehli! Bizler yemek yer, elbise giyerken Haşimoğulları'ndan ise ne bir şey alınmakta ne de onlara bir şey satılmaktadır. Allah'a yemin olsun ki zulüm içeren ve akrabaların arasını ayıran bu antlaşma sahifesi yırtılmadığı müddetçe de yerime oturmayacağım".²⁸ O, bu konuşmasıyla ambargonun kaldırılması konusunda kararlı bir duruş sergilediğini herkese göstermiştir.

Züheyr'in vefat tarihi ve yeri hakkında net bir bilgi bulunmamaktadır. Aktarıldığına göre kendisi Bedir'e gitmek isterken devesinden düşüp ölmüştür. Bir başka anlatıma göre ise Bedir Savaşı'nda esir düştükten sonra peygamber tarafından serbest bırakılmış ve Mekke'ye ulaştıktan sonra orada ölmüştür. Yine kendisinin Uhud Savaşı'na katıldığı ve almış olduğu ok yarısından dolayı daha sonra öldüğü belirtilmektedir.²⁹

c. Kureybe

Ebû Ümmeyye b. Muğire el-Mahzumî'nin anneleri farklı olan Kureybe adında iki kızı bulunmaktadır. Bunlar: Âtike bint Utbe b. Rebia b. Abdüşşems'in kızı olan Kureybe ile Âtike bint Abdülmuttalib'in kızı olan Kureybe'dir. Abdülmuttalib'in torunu olan Kureybe ise büyük olanıdır.³⁰

C. Müslüman Olması

Âtike'nin Müslüman olup olmadığı konusunda tarihçiler arasında ihtilaf bulunmaktadır.³¹ Başta İbn İshak ve diğer tarihçilerin belirttiklerine göre Hz. Peygamber'in halaları içerisinde Safiye dışında İslamiyet'i kabul eden yoktur.³² Halife b. Hayyât, onun

²⁶ Belâzûrî, *Ensâbü'l-eshrâf*, 1/145.

²⁷ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebevîyye*, 2/17; Belâzûrî, *Ensâbü'l-Eshrâf*, 1/235.

²⁸ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebevîyye*, 2/18; Taberî, *Târîhu'r-Rusul ve'l-Mülûk*, 2/342.

²⁹ Belâzûrî, *Ensâbü'l-eshrâf*, 1/145.

³⁰ İbn Habîb, *el-Muhabber*, 1/274.

³¹ Ebû Ömer Cemâlüddîn Yûsuf b. Abdillâh b. Muhammed İbn Abdilber, *el-İstî'âb fî ma'rifeti'l-ashâb*, thk. Ali Muhammed Becavi (Beyrut: Daru'l-Cil, 1992), 4/1880.

³² İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe fî ma'rifeti's-sahâbe*, 7/183.

İslam Dönemi’ne yetiştiğini ve İslamiyet’i kabul ettiğini belirtirken İbn Habîb de Benî Haşim’den Hz. Peygamber’e biat eden kadınlar şeklinde açmış olduğu başlıkta Âtike’yi de bu kadınlar arasında saymaktadır.³³ Onun Mekke’de Müslüman olduğunu ve Medine’ye hicret ettiğini kaydeden İbn Sa’d, Âtike’nin Peygamber için söylemiş olduğu bir şiirden hareketle böyle bir kanaate varmıştır. Onun söylemiş olduğu şiir şöyledir:

“Ey gözüm! Yaşla dol

Allah’ın yarattıkları içerisinde nur bakımından tek olan Mustafa'ya

Ey gözüm! Sağ olduğun müddetçe

Yaratılmışların en hayırlısı olan Ahmed’e ağlamada cömert davran

Ey gözüm! Şehirlerin nuru olan Muhammed'e ağla”³⁴

Âtike’nin İslamiyet’i kabulü hakkında daha detaylı bilgi bulunmamaktadır. Onun, söylemiş olduğu bir şiirden dolayı İslamiyet’i kabulü ettiği yönünde bir karara varmanın doğru olmadığı kanaatindeyiz. Hz. Peygamber’in halası olması hasebiyle onun vefatına üzülmesi doğal olarak kabul edilmelidir. Zira Hz. Peygamber’in en azılı karşıtı olan amcası Ebu Leheb bile Ebû Tâlib’in vefat etmesinin ardından kısa süreliğine de olsa Hz. Muhammed’in koruyuculuğunu üstlenmiş ancak İslamiyet’i kabul etmemiştir.³⁵

D. Rüyasının İçeriği ve Değerlendirilmesi

Âtike bint Abdülmuttalib, Damdam’ın Mekke’ye gelmesinden üç gece önce ürkütücü bir rüya görmüş ve rüyasını anlatması için kardeşi Abbas’a haber göndermişti. Kardeşine kendisini ürküten bir rüya gördüğünü ve bundan dolayı kavmine bir bela ve musibetin gelmesinden endişelendiğini söylemiş, Abbas da görmüş olduğu rüyanın nasıl olduğunu ona sorunca kimseye söylememesi gerektiğini belirttikten sonra rüyasını kardeşine anlatmaya başlamıştı.³⁶ “Deveye binmiş birinin gelip Ebtah’ta³⁷ durduğunu ve yüksek sesle şöyle bağırdığını gördüm: “Ey gaddarlar, üç gün içinde öleceğiniz yerlere gidiniz”. Bundan sonra

³³ Hayyât, *Kitâbü't-Tabakât*, 1/620; İbn Habîb, *el-Muhabber*, 1/406.

³⁴ İbn Sa’d, *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, 2/248; 8/36.

³⁵ Mehmet Ali Kıpır, “Ebû Leheb”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1994), 10/178.

³⁶ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebevîyye*, 2/182183; Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn b. Alî el-Beyhakî, *Delâ'ilü'n-nübüvve ve ma'rifetü ahvâli sâhibi's-şerî'a* (Beyrut: Daru'l-Kitab'il-İlmiyye, 1405), 3/29. Âtike, kimseye anlatmayacağına dair kardeşi Abbas'tan söz alana kadar ona rüyasından bahsetmemiş, Abbas da ona bu konuda söz vermişti. Beyhakî, *Delâ'ilü'n-nübüvve*, 3/103; Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Yûsuf b. Alî b. Yûsuf eş-Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ ve'r-reşâd fi sîreti hayri'l-ibâd*, thk. Adil Ahmet Abdülmecîd (Beyrut: Daru'l-Kytub'ul-İlmiyye, 1993), 4/19; Ebû'l-Ferec Nûrüddîn Alî b. Burhâniddîn İbrâhîm b. Ahmed el-Halebî, *es-Sîretü'l-Halebiyye* (Beyrut: Daru'l-Kitab'il-İlmiyye, 1427), 2/198.

³⁷ Ebtah, kumla dolu vadi, dere yatağı veya yer yüzüne serpilmiş kum gibi anlamlara gelmektedir. Bahsedilen bu yer ise Mekke ile Mina'ya ait olarak kabul edilmekte olup Mina'ya daha yakın olduğu kabul edilmektedir. Ebû Abdillâh Şihâbüddîn Yâkût b. Abdillâh el-Hamevî Yakût, *Mu'cemü'l-büldân* (Beyrut: Daru's-Sadr, 1995), 1/74.

da insanlar onun etrafında toplandı. Kendisi mescide girdi ve insanlar da onu takip ediyordu. İnsanlar onun etrafında iken devesi onu Kâbe'nin üstüne çıkardı ve kendisi yine aynı şekilde şöyle bağırdı: "Ey gaddarlar, üç gün içinde öleceğiniz yerlere gidiniz". Bunu söyledikten sonra bu sefer de devesi onu Ebu Kubeys Dağı'nın tepesine çıkardı. Burada da aynı şeyi söyledikten sonra büyük bir kaya parçasını alıp aşağıya doğru fırlattı. Fırlatılan kaya parçası dağın eteğine ulaştığında parçalara ayrıldı. Mekke'de bu parçaların içine girmedeği ev³⁸ kalmamıştı."³⁹ Abbas da bunun bir rüya olduğunu ve bunu kimseye anlatmamasını Âtike'ye söylemiş ancak kendisi yolda rastlamış olduğu ve aynı zamanda arkadaşı olan Velid b. Utbe b. Rebia'ya bu rüyadan bahsetmişti.⁴⁰ Abbas Velid'e bu rüyayı kimseye anlatmamasını söylemiş ancak Velid bunu babasına anlatmıştı. Böylece rüya bütün Mekke'de duyulmuş oldu.⁴¹

Ertesi gün tavaf için Kâbe'ye giden Abbas, Ebû Cehil' ve Kureys'ten bir topluluğun orada oturup Âtike'nin görmüş olduğu rüya ile ilgili konuştuklarını duymuştu. Onu gören Ebû Cehil, tavafını bitirdikten sonra yanlarına gelmesini söylemişti. Ebû Cehil, yanlarına gelen Abbas'a küçümseyici ve alaya alır gibi bir tavırla şöyle bir soru sormuştu: "Ey beni Abdülmuttalib! Ne zamandan beri bu kadın peygamber içinizden çıktı?". Abbas da onun ne demek istediğini anlamadığını söyleyince Ebû Cehil de Âtike'nin görmüş olduğu rüyayı ona anlatmış ve ardından onu şöyle tehdit etmişti: "Size üç gün mühlet vereceğiz. Eğer dediğiniz doğru çıkarsa bundan sonra sizin dediğiniz olacak. Yok eğer bu üç gün geçtikten sonra dediğiniz çıkmazsa sizin, Arapların içinde en yalancı kişiler olduğunuzu anlatan bir yazı yazacağız."⁴² Ebû Cehil ile ilgilenmeyen Abbas rüyayı inkâr ederek oradan ayrılmıştı. Onların arasında geçen bu diyalogu duymuş olan Abdülmuttaliboğulları'nın kadınları akşam vakti Abbas'ın yanına gelerek onun Ebû Cehil'in söyledikleri karşısında sessiz kalmasını

³⁸ İddia edildiğine bu kaya parçaları, Haşimioğulları ile Zühreoğulları'ndan hiçbir evin içine girmemişti. Muhammed b. Amr b. Vâkîd el-Vakîdî, *el-Meğâzî*, thk. Marsden Jones (Beyrut: Dâru'l-Âlam, 1989), 29; İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 1/36. Rüyanın içeriği ile ilgili verilen bu bilgi rüyanın gerçekliğine gölge düşürmektedir. Zira bir şehirde sadece bu iki zümreye ait evlerin dışındaki evlere kaya parçalarının isabet etmiş olması bunun bir kurgu olma ihtimalini arttırmaktadır.

³⁹ Vakîdî, *el-Meğâzî*, 29; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebevîyye*, ts., 2/183; İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 1/36; Taberî, *Târîhu'r-rusûl ve'l-mülûk*, 2/428; Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, thk. Hamdi b. Abdülmecîd (Kahire: Mektebetü İbn Teymiye, ts.), 24/344346; Beyhakî, *Delâ'ilü'n-nübüvve*, 3/29-30; Ebü'l-Kâsım Abdurrahmân b. Abdillâh b. Ahmed el-Has'amî es-Süheylî, *er-Ravzû'l-ünûf fî şerhi's-Sîreti'n-nebevîyye li'bni Hişâm*, thk. Amr Abdüsselam (Beyrut: İhyau't-turâs, 2000), 5/61; eş-Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ ve'r-reşâd*, 4/19-20.

⁴⁰ Abbas, vermiş olduğu sözü tutmayıp rüyayı anlattığı için Âtike'den azar işmiştir. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 24/346. Bu bilginin Taberânî dışında başka kaynakta geçmemesi ona kuşkuyla yaklaşmamıza neden olmaktadır.

⁴¹ Vakîdî, *el-Meğâzî*, 29; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebevîyye*, 2/183; İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 1/36; Taberî, *Târîhu'r-rusûl ve'l-mülûk*, 2/429; Beyhakî, *Delâ'ilü'n-nübüvve*, 3/30.

⁴² Vakîdî, *el-Meğâzî*, 30; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebevîyye*, 2/183; İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 1/36; Taberî, *Târîhu'r-rusûl ve'l-mülûk*, 2/429.

kınamıştı. Abbas, onların bu davranışı karşısında ondan bir daha benzer sözler duyması halinde ona gerekeni söyleyeceğini söylemişti.⁴³

Rüyanın üçüncü gününde Kabe’ye giden Abbas, orada Ebû Cehil’in mescidin kapısına doğru hızlı bir şekilde yürüdüğünü görünce kendi kendine şöyle demişti: “Ona ne oldu Allah ona lanet etsin. Ona sataşmamdan korktuğu için mi benden kaçıyor”. O sırada Ebû Cehil, Damdam b. Amr el-Ğifari’nin bağırışlarını duymuştu. Damdam, vadinin içinde devesinin burnunu kesmiş, yükünü indirmiş ve gömleğini yırtmış bir vaziyette devesinin üzerinde durarak şöyle bağırıyordu: “Ey Kureyş topluluğu! El-Letime⁴⁴ El-Letime, Ebu Süfyan’ın yanında olan mallarınıza Muhammed ve ashabı saldırmıştır. Onlara kavuşacağınızı sanmıyorum. İmdat! İmdat!”.⁴⁵ İddia edildiğine göre Âtike’nin bu rüyasının doğru çıkmasını Allah sağlamıştır.⁴⁶

Âtike’nin rüyasında dikkat çekici olan noktalardan birisi şudur ki rivayette gelen kişinin geliş şekli, söyledikleri, üç gün içinde ölecekleri yerlere hazırlanmaları gerektiği açık bir şekilde detayları ile birlikte yer almaktadır. Ayrıca olayların önceden belirlenip kişilere de rolleri öncesinden verilmiş gibi bir izlenim de yer almaktadır.⁴⁷ Bütün bunlar bu rüyaya temkinli yaklaşmamızı gerektirmektedir.

Amr b. As’ın bu rüya ile ilgili söylemiş oldukları ise kuşkuyu daha da arttırmaktadır. Kendisi rüyada olanların hepsine şahit olduğunu, bunun bir ibret olduğunu ve Allah’ın o esnada Müslüman olmalarını istemediğini söylemiştir.⁴⁸ Damdam’ın da buna benzer bir rüya görmüş olması rüyaya daha temkinli bir şekilde yaklaşmamızı sağlamaktadır. Damdam Mekke’ye girmeden önce şöyle bir rüya gördüğünü söylemiştir: “Ben devemin üstündeydim. Mekke vadisi sanki aşağıdan yukarıya doğru kan akıyordu. Bunun üzerine ben de korkarak ve ürpererek uyandım”.⁴⁹ Mekke’ye gelip bağırın kişinin aslında Damdam olmadığı, Damdam’ın suretine girmiş İblis olduğu söylenmektedir.⁵⁰ Rüyanın tarihte delil olup olmayacağı dönemin tarih anlayışına göre değişmektedir. İlk dönem İslam tarihçileri

⁴³ Vakidî, *el-Meğâzi*, 30; İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-nebevîyye*, 2/183; Taberî, *Târîhu’r-rusûl ve’l-mülûk*, 2/429.

⁴⁴ Latime, Koku ve kumaşın satıldığı çarşı, misk, koku yükü yüklenmiş deve kervanı gibi anlamlara gelmektedir. Ebû Abdîrrahmân Halîl b. Ahmed, *Kitâbü’l-‘ayn*, thk. Mehdî el-Mahzumî - İbrahim es-Samîr (Mektebetü’l Hilal, ts.), 7/433; Ebü’l-Fazl Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrrem İbn Manzûr, *Lisânü’l-‘Arab* (Beyrut: Daru’l-Sadr, 1414), 3/290; 11/310; 12/543; Ebü’l-Feyz Muhammed el-Murtazâ ez-Zebîdî, *Tâcü’l-‘arûs min cevâhiri’l-kâmûs* (Daru’l-Hidâye, ts.), 33/424.

⁴⁵ Vakidî, *el-Meğâzi*, 31; İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-nebevîyye*, 2/183-184; İbn Sa’d, *et-Tabakâtü’l-kübrâ*, 1/36.

⁴⁶ İbnü’l-Esîr, *Üsdü’l-ğâbe fi ma’rifeti’s-sahâbe*, 7/183.

⁴⁷ Hakan Öztürk, “Rüya Motifi’nin Siyer Yazıcılığındaki Yeri: Hz. Muhammed’in Peygamberliğinin Doğumundan Önce Müjdelmesi Örneği”, *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/1 (2013), 140.

⁴⁸ Vakidî, *el-Meğâzi*, 29.

⁴⁹ Vakidî, *el-Meğâzi*, 31.

⁵⁰ Vakidî, *el-Meğâzi*, 31.

tarafından tarih malzemesi olarak kullanılan "Rüya" günümüz tarihçileri tarafından ise tarihi malzeme ve delil özelliği taşımamaktadır.⁵¹

Yukarıda zikredilen durumlar bir arada ele alınıp düşünüldüğünde rüya içeriğinin sonradan kurgulandığı izlenimini vermektedir. Hz. Peygamber'in dönemi ve hayatı ile ilgili birçok asılsız haber onun ölümünden sonra tarih kitaplarında yerini almıştır. Bunların bir kısmı iyi niyetle bir kısmı da kasıtlı olarak kitaplara sokulmuştur. "Rüya motifi" de bunları meşrulaştırma aracı olarak görev görmektedir.⁵² Kanaatimizce Âtike kendisini ürküten bir rüya görmüştür. Ancak bu daha sonra kurgulanmış, genişletilmiş ve bu şekle sokulmuştur. Çünkü bu rüyada söylenenlerin hepsi birebir gerçekleşmiştir. Bütün bunlar bir rüya için fazladır.

E. Hicreti

Âtike'nin hicreti ile bilgi sadece İbn Sa'd'ın Tabakat adlı eserinde geçmektedir. Buna göre Âtike, Mekke'de Müslüman olduktan sonra Medine'ye hicret etmiştir.⁵³ Bu konuyla ilgili İbn Sa'd dışındaki diğer kaynaklarda bir bilgiye yer verilmemiş olması bu bilgiye şüpheyle yaklaşmamıza neden olmaktadır. Ayrıca hicret konusunu araştırmış olan Adnan Demircan'ın çalışmasında Âtike'nin hicreti hakkında hiçbir bilginin bulunmaması dikkatimizi çekmiştir ki bu da bizim şüphemizi desteklemektedir.⁵⁴ Bu durumun onun İslamiyet'i kabul etmediği yönündeki rivayetleri güçlendirdiği kanaatindeyiz. Şayet Âtike İslamiyet'i kabul ettikten sonra hicret etmiş olsaydı Medine'de onu gören birileri olur ve bu durum da kaynaklara yansımış olurdu.

F. Vefatı

Âtike'nin doğum tarihi bilinmediği gibi ölüm tarihi de bilinmemektedir. Ancak yukarıda da belirtildiği gibi onun Hz. Peygamber'in vefatına üzülmüş olup bir şiir söylemiş olmasından dolayı kendisinin Hz. Peygamber'in vefatından sonraki bir tarihte öldüğü tahmin edilmektedir.⁵⁵

G. Hadis Rivayeti

Yapmış olduğumuz kaynak taramasında Âtike bint Abdülmuttalib'in hadis rivayeti hakkında bir bilgiye ulaşamadık. Halife b. Hayyât da ondan herhangi bir hadis rivayeti almadığını belirtmektedir.⁵⁶ Onun herhangi bir hadis rivayet etmemiş olması İslamiyet'i

⁵¹ Öztürk, "Rüya Motifi'nin Siyer Yazıcılığındaki", 151.

⁵² Öztürk, "Rüya Motifi'nin Siyer Yazıcılığındaki", 136.

⁵³ İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 1/36.

⁵⁴ Adnan Demircan, *Nebevî Direniş Hicret* (İstanbul: Beyan Yayınları, 2015).

⁵⁵ Askalânî, *el-İsâbe fî temyizi's-sahâbe*, 8/229; Fayda, "Âtike Bint Abdülmuttalib", 4/73.

⁵⁶ Hayyât, *Kitâbü't-Tabakât*, 1/620.

kabul etmediği yönündeki bilgileri biraz daha güçlendirmektedir. Şayet kendisi Müslüman olup hicret etmiş olsaydı illaki Hz. Peygamber’den veya bir sahabeden hadis işitmiş olurdu.

Sonuç

Hz. Peygamber’in halalarından biri olan Âtike’nin doğum ve ölüm tarihlerinin kaynaklarda geçmediğini tespit edilmiş, ancak kendisini Hz. Peygamber’in vefatından sonraki bir tarihte öldüğü sonucuna varılmıştır. Âtike, hayatı boyunca bir evlilik yapmış ve bu evlilikten de Abdullah, Züheyr ve Kureybe adında üç çocuk dünyaya getirmiştir. Kendisi aynı zamanda Hz. Peygamber’in öz halasıdır. Bu bakımdan da peygamber’e diğer kız kardeşlerinden daha yakın bir konumda olmuştur. Âtike’nin İslam’ı kabulü ile ilgili kaynaklarda birbirine zıt rivayetler yer almış olmasına rağmen onun İslam’ı kabul ettiği yönündeki rivayetlerin zayıf olduğu sonucuna varılmıştır. Bedir Savaşı’ndan önce görmüş olduğu rüya ile İslam Tarihi’nde bir üne kavuşmuş olan Âtike’nin bu rüyası birçok kaynakta geçmiş olmasına rağmen onun hiçbir tenkide tabi tutulmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca rüyanın detaylı olması, dağdan aşağı fırlatılan kayanın parçalarının iki zümrenin evleri dışındaki evlere isabet etmiş olması, Amr b. As’ın bu rüya ile ilgili söylemiş oldukları ile Dandam’ın Mekke’ye varmadan önce ona benzer bir rüya görmüş olması onun sonradan kurgulanmış olduğunu göstermektedir. Biz Âtike’nin aslında ürkütücü bir rüya gördüğünü ve bunun daha sonradan eklemelerle bağlamından koparıldığı sonucuna vardık. Ayrıca Âtike’nin herhangi bir hadis rivayet etmediği de varılan sonuçlar arasında olmuştur.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Osman. *H. Peygamber'in Dedesi Abdülmuttalib ve Halalarının Hayatları*. Şanlıurfa: Harran Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Ağırman, Mustafa. "Târîhî Bir Yanlışın Düzeltilmesi". *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 27 (2007), 233-244.
- Ali Kapar, Mehmet. "Ebû Leheb". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 10/178-179. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1994.
- Askalânî, Ebü'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed el-. *el-İsâbe fî temyîzi's-sahâbe*. thk. Adil Ahmet Abdulmevcud. 8 Cilt. Beyrut: Daru'l-Kitab'il-İlmiyye, 1415.
- Belâzûrî, Ahmed b. Yahyâ b. Câbir el-. *Ensâbü'l-esrâf*. thk. Süheyl Zekkar- Riyaz Zerkeli. 13 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1996.
- Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn b. Alî el-. *Delâ'ilü'n-nübüvve ve ma'rifetü ahvâli sâhibi's-serî'a*. 7 Cilt. Beyrut: Daru'l-Kitab'il-İlmiyye, 1405.
- Demircan, Adnan. *Nebevî Direniş Hicret*. İstanbul: Beyan Yayınları, 2. Basım, 2015.
- Diyârbekrî, Kâdî Hüseyin b. Muhammed b. El-Hasen ed-. *Târîhu'l-hamîs fî ahvâli enfesi nefis*. 2 Cilt. Beyrut: Daru's-Sadr, ts.
- Fayda, Mustafa. "Âtike Bint Abdülmuttalib". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 4/73. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1991.
- Halebî, Ebü'l-Ferec Nûrüddîn Alî b. Burhâniddîn İbrâhîm b. Ahmed el-. *es-Sîretü'l-Halebiyye*. 3 Cilt. Beyrut: Daru'l-Kitab'il-İlmiyye, 2. Basım, 1427.
- Halîl b. Ahmed, Ebû Abdîrrahmân. *Kitâbü'l-'ayn*. thk. Mehdî el-Mahzumî- İbrahim es-Samır. 8 Cilt. Mektebetü'l Hilal, ts.
- Hayyât, Ebû Amr Halîfe b. *Kitâbü't-Tabakât*. thk. Süheyl Zekkar. 1 Cilt. Daru'l-Fikr, 1993.
- İbn Abdilber, Ebû Ömer Cemâlüddîn Yûsuf b. Abdillâh b. Muhammed. *el-İsâbe fî temyîzi's-sahâbe*. thk. Ali Muhammed Becavi. 4 Cilt. Beyrut: Daru'l-Cil, 1992.
- İbn Habîb, Ebû Ca'fer Muhammed. *el-Muhabber*. thk. Ilse Lichtenstädter. 1 Cilt. Beyrut: Daru'l-Âfâk, ts.
- İbn Hibbân, Ebû Hâtîm Muhammed. *es-Sîretü'n-nebeviyye ve ahbârü'l-hulefâ'*. thk. Aziz Bek. 2 Cilt. Beyrut: kutup es-Sekafiyye, 3. Basım, 1417.
- İbn Hişâm, Ebû Muhammed Cemâlüddîn Abdülmelik. *es-Sîretü'n-Nebevîyye*. thk. Tâha Abdurrauf. 2 Cilt. Şirketü-t-Tabaat el-Fenniye, ts.
- İbn Kuteybe, Ebû Muhammed Abdullâh b. Müslim. *el-Ma'ârif*. thk. Servet Ukkaş. 1 Cilt. Kahire: Heyetu'l Mısriyye, 2. Basım, 1992.
- İbn Manzûr, Ebü'l-Fazl Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrrem. *Lisânü'l-'Arab*. 15 Cilt. Beyrut:

- Daru’l-Sadr, 3. Basım, 1414.
- İbn Manzûr, Ebü’l-Fazl Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrerem. *Lisânü’l-‘Arab*. 15 Cilt. Beyrut: Daru’l-Sadr, 3. Basım, 1414.
- İbn Sa’d, Ebü Abdillâh Muhammed. *et-Tabakâtü’l-Kübrâ*. thk. Muhammed Abdülkadir Ata. 8 Cilt. Beyrut: Daru’l-İlmiyye, 1990.
- İbnü’l-Esîr, Ebü’l-Hasen İzzüddîn Alî b. Muhammed b. Muhammed eş-Şeybânî el-Cezerî. *Üsdü’l-ğābe fî ma’rifeti’s-sahābe*. thk. Ali Muhammed Mauz- Adil Ahmet Abdulmevcud. 8 Cilt. Daru’l-Kitab’il-İlmiyye, 1994.
- Kastallânî, Ebü’l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. Muhammed b. Ebî Bekr el-. *el-Mevâhibü’l-ledünniyye*. 3 Cilt. Kahire: Mektebetü’t-Tevfikîyye, ts.
- Kiraz, Ömer Faruk. *Hiz. Peygamber’in Amcaları*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- Köten, Akif. “Abdullah b. Ebü Ümeyye”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 1/97. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1988.
- Öztürk, Hakan. “Rüya Motifi’nin Siyer Yazıcılığındaki Yeri: Hz. Muhammed’in Peygamberliğinin Doğumundan Önce Müjdelenmesi Örneği”. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/1 (2013), 133-155.
- Süheylî, Ebü’l-Kâsım Abdurrahmân b. Abdillâh b. Ahmed el-Has’amî es-. *er-Ravzü’l-ünüf fî şerhi’s-Sîreti’n-nebeviyye li’bni Hişâm*. thk. Amr Abdüsselam. 7 Cilt. Beyrut: İhyau’t-turâs, 2000.
- Şâmî, Ebü Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Yûsuf b. Alî b. Yûsuf eş-. *Sübülü’l-hüdâ ve’r-reşâd fî sîreti hayri’l-‘ibâd*. thk. Adil Ahmet Abdülmecîd. 12 Cilt. Beyrut: Daru’l-Kutub’ul-İlmiyye, 1993.
- Taberânî, Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb et-. *el-Mu’cemü’l-kebîr*. thk. Hamdi b. Abdülmecîd. 25 Cilt. Kahire: Mektebetü İbn Teymiye, 2. Basım, ts.
- Taberî, Ebü Ca’fer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd el-Âmülî et. *Târîhu’r-rusul ve’l-mülûk*. 11 Cilt. Beyrut: Dâru’t-Turâs, 2. Basım, 1387.
- Vakidî, Muhammed b. Amr b. Vâkîd el-. *el-Meğâzî*. thk. Marsden Jones. 3 Cilt. Beyrut: Dâru’l-Alam, 3. Basım, 1989.
- Yakût, Ebü Abdillâh Şihâbüddîn Yâkût b. Abdillâh el-Hamevî. *Mu’cemü’l-büldân*. 7 Cilt. Beyrut: Daru’s-Sadr, 2. Basım, 1995.
- Zebîdî, Ebü’l-Feyz Muhammed el-Murtazâ ez-. *Tâcü’l-‘arûs min cevâhiri’l-kâmûs*. 40 Cilt. Daru’l-Hidâye, ts.
- Zehebî, Ebü Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân ez-. *Siyeru a’lâmi’n-nübelâ*. 18 Cilt. Kahire: Daru’l-Hadîs, 2006.
- Zübeyrî, Ebü Abdillâh Mus’ab b. Abdillâh b. Mus’ab ez-. *Nesebi Kureys*. thk. Levi Provençal. 1 Cilt. Kahire: Daru’l-Mearif, 3. Basım, ts.